

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.7.15>**Ірина Кравцова,***аспірантка кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ШТРАФ ЗА ПОРУШЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНО- КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ САНКЦІЇ

Питання відповідальності за порушення антимонопольного законодавства є актуальним. Це спричинено динамічним розвитком ринку та економічної конкуренції, активною законодавчою та правотворчою діяльністю держави, в особі її уповноважених органів, а також, приведенням норм національного законодавства та практик Антимонопольного комітету України до європейських та міжнародних стандартів.

Чинне законодавство України містить достатню кількість ефективних інструментів припинення порушення антимонопольного законодавства. Зазначимо, що держава реалізовує свої повноваження у сфері контролю за додержанням антимонопольного законодавства через Антимонопольний комітет України. Одним із видів вищезазначеного контролю є притягнення до відповідальності у вигляді накладання штрафів. Грошовий показник привертає особливу увагу до діяльності Антимонопольного комітету України та свідчить про те, що вектор розвитку регулювання конкурентних відносин в Україні набирає нових обертів. Так, відповідно до Річного звіту Антимонопольного комітету України за 2019 рік, накладено штрафів на загальну суму 8,7 млрд. грн. Найбільший штраф застосовано в рішенні про вертикальні антиконкурентні узгоджені дії виробників сигарет та тютюнового дистриб'ютора у розмірі 6,5 млрд. грн. При цьому, варто наголосити, що основна функція Антимонопольного комітету України – не наповнення бюджету штрафами, а ефективний захист економічної конкуренції. Прийняття Рекомендаційних роз'яснень № 39-рр від 09 серпня 2016 року щодо визначення підходів при визначенні розміру штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції підкреслюють основну направленість діяльності Антимонопольного комітету України, крім того, несе позитивний вплив на уніфікацію підходів до визначення штрафних санкцій та сприяє розвитку антимонопольного законодавства.

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-господарської санкції, аналізу визначення штрафів як адміністративно-господарської санкції, підходів при визначенні розмірів штрафів, формуванню висновків та пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства України у частині визначення адміністративно-господарської санкції та накладання штрафів.

Ключові слова: штраф, адміністративно-господарська санкція, юридична відповідальність, система відповідальності, державний контроль, повноваження Антимонопольного комітету України, розрахунок розміру штрафу.

Постановка проблеми та її актуальність. Зловживання монопольним становищем, ведення недобросовісної конкуренції, антиконкурентні дії органів влади – це правопорушення, які суттєво впливають на встановлення та розвиток економічної конкуренції. В країнах з високорозвинутою ринковою економікою переважає непряме втручання держави в економіку шляхом правового регулювання економічної конкуренції, а в державах із недостатньо цивілізованими економічними відносинами існують інші форми безпосередньої діяльності держави у сфері економіки [1, с. 55]. Ефективна протидія таким явищам – необхідна запорука стабільного розвитку ринкової економіки. Штраф за порушення антимонопольно-конкурентного

законодавства є дієвим механізмом не тільки припинення, а й запобігання виникнення правопорушень. Оскільки штрафи застосовуються найчастіше, актуальність їх дослідження у розрізі об'єктивності, справедливості їх накладання є беззаперечною.

Стан дослідження. Дослідженням питання юридичної відповідальності за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства займалися ряд вітчизняних науковців: О.О. Бакалінська, Л.Р. Біла, П.С. Борцевич, Я.В. Горбатюк, Ю.В. Журик, О.С. Каштанов, Н.М. Корчак, О.П. Рябченко, С.В. Шкляр, І.А. Шуміло. Однак, майже всі питання стосовно відповідальності за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства аналізуються як юридична відповідальність

у цілому або господарсько-правова відповідальність. Наразі актуальним є дослідження штрафу як адміністративно-господарської санкції у розрізі адміністративного права.

Формування цілей статті. Розвиток ринкової економіки та економічної конкуренції супроводжуються змінами у поведінкових та стратегічних діях суб'єктів господарювання. З метою унеможливлення свавілля на ринку та дотримання добросовісної поведінки, необхідні правові норми, які є орієнтиром для суб'єктів господарювання при веденні ними господарської діяльності, а також, дієві заходи впливу на порушників, які не тільки змушували б останніх припинити правопорушення, але й стимулювали не скоювати їх у майбутньому. Одним з таких дієвих механізмів є притягнення до відповідальності у вигляді накладання штрафу. Саме тому, дане питання потребує поглибленого дослідження.

Мета статті є теоретичний аналіз адміністративно-господарської санкції та дослідження визначення штрафів як адміністративно-господарської санкції, та практичних аспектів згідно чинного законодавства визначення розміру штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Захист економічної конкуренції є основоположним принципом захисту свободи підприємницької діяльності, який закріплений у ст. 42 Конституції України [2]. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускається зловживання монополієм становичем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. За зловживання монополієм становичем, ведення недобросовісної конкуренції, антиконкурентні узгоджені дії, здійснення інших заборонених дій, які призводять до порушення антимонопольно-конкурентного законодавства суб'єкти господарювання та інші учасники конкурентних правовідносин несуть юридичну відповідальність.

Так, система відповідальності за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства складається з:

(1) господарсько-організаційних санкцій – передбачені законом заходи організаційного впливу (обмеження) на суб'єкта господарювання, що застосовується компетентними державними органами або за їх ініціативою судом у передбачених законом випадках [3].

Господарсько-організаційні санкції застосовуються у формі: примусового поділу суб'єктів господарювання; надання

обов'язкових до виконання вказівок щодо припинення виявлених порушень; блокування цінних паперів; скасування дозволу на узгоджені дії чи економічну концентрацію у разі порушення умов надання; обов'язкове спростування порушником в офіційних органах преси неправдивих, неточних або неповних відомостей; скасування ліцензій, припинення операцій зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання у разі порушення ними антимонопольно-конкурентного законодавства;

(2) адміністративно-господарських санкцій, які відповідно до ст. 238 Господарського кодексу України [4] є заходами організаційно-правового або майнового характеру, що можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування до суб'єкта господарювання, який порушив встановлені законодавчими актами правила здійснення господарської діяльності та спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків;

(3) відшкодування збитків;

(4) визнання недійсними актів органів влади;

(5) кримінальна відповідальність.

Відповідно до ст. 40 Господарського кодексу України, державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства, захист інтересів підприємців та споживачів від його порушень здійснюються Антимонопольним комітетом України відповідно до його повноважень, визначених законом. Таким чином, суб'єктом державного контролю за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства є Антимонопольний комітет України.

Повноваження Антимонопольного комітету України можна згрупувати у 3 сфери, що прямо впливає зі ст. 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [5]:

1) контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції;

2) контроль за узгодженими діями, концентрацією;

3) формування та реалізація конкурентної політики, сприяння розвитку конкуренції, нормативного і методичного забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України та застосування законодавства про захист економічної конкуренції.

Варто підкреслити, незважаючи на те, що деякі органи виконавчої влади мають певні повноваження у сфері реалізації конкурентної політики, Антимонопольний комітет має виключні повноваження, які не можуть бути передані іншим органам державної влади. Зокрема, до виключних повноважень

Антимонопольного комітету України належать розгляд заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та проведення розслідування за цими заявами і справами; розгляд справи про адміністративні правопорушення, прийняття постанови та перевірка їх законність та обґрунтованість; перевірка суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Таким чином, виключні повноваження надають Антимонопольному комітету України статус незалежного державного органу, що передбачає наявність самостійності в прийнятті рішень та виконанні процедур, проведені відповідних досліджень та розслідувань.

Відповідно до Річного звіту Антимонопольного комітету України за 2019 рік [6] останнім було здійснено 22 перевірки. Протягом 2019 року Антимонопольний комітет України припинено 2071 порушення конкурентного законодавства, з яких 1439 порушень (69%) було припинено шляхом прийняття рішень про застосування передбаченої законом відповідальності та 632 порушення (31%) – шляхом надання рекомендацій. Антимонопольним комітетом України за типами було припинено наступні порушення: 799 – антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання; 457 – антиконкурентні дії органів влади; 268 – зловживання монополією становищем; 168 – недобросовісна конкуренція; 379 – інші порушення (інформаційні порушення, здійснення концентрації без дозволу, невиконання рішення Антимонопольним комітетом України, створення перешкод Антимонопольному комітету України). У 2019 році було завершено розгляд більше 700 справ із прийняттям рішень, що передбачали накладання штрафу. Загальний розмір накладених штрафів становить 8,67 млрд грн., при цьому, розмір сплачених безпосередньо до бюджету штрафів та пені перевищує 150 млн грн.

Дослідивши статистичні дані можна сказати, що притягнення до відповідальності у вигляді накладання штрафу є тим інструментом, який активно використовує Антимонопольний комітет України у своїй діяльності. Саме тому дослідження питання штрафу за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства як виду адміністративно-господарської санкції є досить актуальним та має бути всебічно проаналізовано.

Аналізуючи теоретичну частину даного дослідження слід звернути увагу, що законодавець закріпив адміністративно-господарську санкцію в Господарському кодексі України (ГКУ). Таке закріплення викликає дискусії серед науковців адже одні відносять адміністративно-господарську санкцію до галузі господарського права, інші – до адміністративного. Так, Богомолова Н. наполягає, що адміністративно-господарська санкція це один із видів господарської санкції, аргументуючи це тим, що «при визначенні галузевої природи санкцій, перш за все, доречно виходити з галузевої належності тих правопорушень, за вчинення яких вони застосовуються. Аналіз переліку адміністративно-господарських санкцій призводить до висновку, що більшість цих правопорушень вчинюються у сфері господарювання його суб'єктами, які порушують встановлені господарським законодавством правила. Тому не можна заперечувати господарську природу вказаних санкцій, як і адміністративний елемент, що притаманний цим санкціям» та пропонує їх визначати як господарсько-управлінські санкції [7, с. 526, 528].

Адміністративно-господарську санкцію до галузі господарського права відносить й науковець Віхрова І.О. посиляючись на їх закріплення у Господарському кодексі України. При цьому, слід погодитися з науковцем у тому, що однією з причин виникнення наукових суперечок слугує не досить вдала редакція ст. 217 ГКУ [8, с. 151-155].

Іншу позицію займає Рябченко О.П. та відносить адміністративно-господарські санкції до адміністративно-правового регулювання [9, с. 276]. Науковець спирається на визначення адміністративно-правової норми з метою обґрунтування приналежності адміністративно-господарські санкції до адміністративно-правових норм, оскільки правила поведінки органів державної влади, органів місцевого самоврядування у сфері застосування адміністративно-господарських санкцій є формально визначеними і охоронюваними державою. Разом з тим, уважне ознайомлення із ключовими ознаками адміністративно-правової норми, що впливають із цього поняття, вказують на необхідність встановлення того, чи є діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування управлінською при реалізації виділених юрисдикційних повноважень. Звернення до доктринальних положень вказує на те, що до управлінської віднесено тільки діяльність органів виконавчої влади та внутрішньо організаційну діяльність з боку апаратів державних органів [10, с. 78]. Спираючись на зазначене, можна вказати, що серед

органів державної влади та органів місцевого самоврядування, уповноважених щодо застосування адміністративно-господарських санкцій тільки органи виконавчої влади діють як суб'єкти адміністративно-правового впливу, а, отже, тільки їх діяльність у сфері застосування виділених санкцій пов'язана з реалізацією управлінської компетенції (у широкому смислі, включно із адміністративно-юрисдикційною діяльністю).

Кантор Н.Ю. також вважає, що адміністративно-господарські санкції за своєю правовою природою – це адміністративні санкції, які застосовуються за правопорушення у сфері господарювання. Науковець опирається на Конституцію України (п. 22 ч. 1 ст. 92), де визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Отже, як визначає науковець, у переліку видів юридичної відповідальності, закріпленому Основним Законом, господарська відповідальність не вказана. Крім того, ці адміністративно-господарські санкції у ст. 217 ГКУ відокремлені від господарських санкцій (відшкодування збитків, штрафні санкції, оперативно-господарські санкції) [11, с. 88].

У свою чергу, Журик Ю. доцільно задається питанням: чому види адміністративних правопорушень (проступків), які можуть вчинятися посадовими та іншими фізичними особами у сфері господарювання, містяться у господарському законі? Так, науковець стверджує, що це не адміністративно-господарські санкції, а класичні адміністративно-владні відносини, які повинні міститися в спеціальному нормативному акті – Кодексі України про адміністративні правопорушення. Науковець наводить думку, що у нормативних актах необхідно дотримуватися певної сепарації норм залежно від відносин, які вони регулюють. В основу такої сепарації безумовно необхідно покласти сферу застосування норм (сферу правового регулювання) та суб'єктивний склад учасників правовідносин [12, с. 81]. Однак на думку Кантор Н.Ю. жорстка класифікація адміністративно-господарських санкцій не приведена, тому що їх мета має змішаний характер: своїм цільовим призначенням вони можуть мати припинення подальших правопорушень у процесі здійснення господарської діяльності, відновлення порушених прав, забезпечення належної реалізації норм законодавства або покарання за скоєне правопорушення. Наприклад, адміністративно-господарський штраф не лише змушує суб'єкта до припинення господарського правопорушення, що триває, а й слугує покаранням за

протиправну поведінку, має превентивний і виховний вплив [11, с. 89].

Проаналізувавши твердження науковців, схилиємося до позиції, що адміністративно-господарські санкції, все ж таки, слід віднести до норм адміністративного правового регулювання. Так, адміністративна відповідальність від інших видів юридичної відповідальності відрізняється наступними критеріями: 1) за підставами її застосування; 2) за органами які її застосовують; 3) за колом суб'єктів відповідальності; 4) за правовими наслідками; 5) процесуальною процедурою її здійснення; 6) за санкціями. Особливостями адміністративної відповідальності є: 1) публічний державно-обов'язковий характер; 2) право адміністративного покарання, як правило, зосереджуються в органах виконавчої влади та у інших суб'єктах владних повноважень; 3) самостійний вид правової відповідальності, що настає за адміністративні проступки в різних сферах державного управління; 4) є специфічною формою правового реагування з боку держави в особі її компетентних органів на певну категорію протиправних проявів і є наслідком винного суспільного шкідливого діяння; 5) адміністративна відповідальність врегульовується та захищається, як правило, в позасудовому порядку; 6) є одним із видів державного примусу; 7) зобов'язує правопорушника дати відповідь перед повноважними державними органами щодо своїх неправомірних дій і понести за це стягнення, з негативними для правопорушника наслідками; 8) реалізується у відповідних процесуальних формах [13, с. 136-141].

Погоджуюсь з думкою науковців щодо доцільності закріплення адміністративно-господарських санкцій в одному кодифікованому акті, а саме – Кодексі України про адміністративні правопорушення (наряду із ст. 164-3, 164-14, 166-1, 166-2, 166-3, 166-4). Саме винесення адміністративно-господарських санкцій в Господарський кодекс України є підґрунтям палких наукових дискусій.

Відповідно до ст. 241 ГКУ адміністративно-господарський штраф – це грошова сума, що сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил здійснення господарської діяльності. Особливістю такого штрафу є те, що його розмір та порядок стягнення визначаються не самим ГКУ, а законами, що регулюють податкові та інші відносини, в яких допущено правопорушення.

Іншою особливістю адміністративно-господарського штрафу є те, що ГКУ закріплює можливість його застосування одночасно з іншими адміністративно-господарськими санкціями, передбаченими у ГКУ. При

цьому, у ст. 61 Конституції України зазначається, що ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Антимонопольний комітет України (Комітет) має право власним рішенням накладати штрафи на порушників антимонопольно-конкурентного законодавства без звернення до суду. Перелік та розміри штрафів вказані у Кодексі України про адміністративні правопорушення, Законі України «Про захист від економічної конкуренції» та Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

З метою забезпечення правової визначеності Комітет видав Рекомендаційні роз'яснення № 39-рр від 09 серпня 2016 року (Роз'яснення № 39-рр), які визначають підходи Комітету, які рекомендується застосовувати його органам при визначенні розміру штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції [14]. Перш за все слід зазначити, що Комітет задекларував принципи, які застосовуються при розрахунку розміру штрафів, а саме:

- пропорційності: співмірність розміру санкцій, які мають на меті не лише покарання за вчинене правопорушення, але й стримування від вчинення чи продовження таких порушень, з масштабом та характером порушення;

- недискримінаційності: неприпустимість застосування до суб'єктів господарювання різних підходів в аналогічних випадках;

- розумності: розмір штрафу має визначатися з урахуванням значення фактичних обставин кожного випадку для забезпечення справедливого балансу між публічними інтересами та правами й свободами учасників правовідносин.

При цьому, застосування штрафних санкцій не повинно призводити до позбавлення суб'єкта господарювання можливості конкурувати або до неможливості задоволення споживчого попиту.

Визначення розміру штрафу здійснюється у два етапи:

- на першому визначається базовий розмір штрафу для кожного відповідача;

- на другому цей розмір коригується з урахуванням обтяжуючих та пом'якшуючих обставин.

У Роз'ясненнях № 39-рр чітко зазначається, що розмір накладеного штрафу не може перевищувати меж, встановлених у частинах 2, 5 та 6 ст. 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», частинах 1 та 2 ст. 21 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Однак

у виняткових випадках, розмір штрафу може бути визначений у більшому, але в межах визначених у вищезазначених законах, або меншому розмірі виходячи з відповідних обставин. Так, при збільшенні розміру аналізується вчинення порушення, що призвело до особливо негативних наслідків для конкуренції, інтересів інших суб'єктів господарювання, споживачів, можливостей органів Комітету виконувати покладені на них завдання. При зменшенні – наявність форсмажорних обставин, засвідчення яких відбувається в установленому законом порядку.

Час тривання порушення визначається від моменту фактичного початку дії/бездіяльності, визначених порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, до моменту їх добровільного припинення, зазначеного в рішенні органу Комітету, або до моменту прийняття рішення у справі. Якщо порушення триває менше одного року, розмір доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) або витрат покупця, пов'язаних з порушенням, визначається шляхом поділу відповідного річного показника на 365 та подальшого множення на кількість днів, протягом яких тривало порушення.

Відповідно до п. 8 розділу II під час визначення розрахункового базового розміру штрафу органами Комітету беруться до уваги:

- розмір доходу (виручки) продавця від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), пов'язаного з порушенням, або розмір витрат покупця при придбанні товару, прямо чи непрямо (опосередковано) пов'язаних із порушенням, на відповідній території в Україні, або якщо така реалізація/придбання впливають чи можуть вплинути на економічну конкуренцію на території України, за час тривання порушення;

- тяжкість порушення;

- необхідність забезпечення стримуючого ефекту;

- витрати покупця на придбання товару, пов'язані з порушенням, – розмір витрат, які були/могли бути понесені покупцем на придбання продукції (товарів, робіт, послуг), що відбулося з порушенням вимог законодавства про захист економічної конкуренції (наприклад, за меншими цінами, ніж які існували б за умов значної конкуренції між покупцями на ринку), у разі, якщо б такого порушення не було і відповідні товари реалізувалися б за умов значної конкуренції.

Розмір доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається на підставі будь-якої інформації, яка є належною і достовірною. Зокрема, можуть бути використані: статистична інформація, адміністративні дані, фінансова та податкова

звітність, дані бухгалтерського обліку, відомості про діяльність суб'єктів господарювання, отримані від них органами Комітету.

Як вже зазначалось, базовий штраф може або збільшуватись або зменшуватись. Так, базовий штраф збільшується до 50% сукупно у випадку доведеності, зокрема, таких обтяжуючих обставин: ініціювання дій (бездіяльності), які визнані порушенням, та/або керівництво ними (щодо антиконкурентних узгоджених дій); створення перешкод у розслідуванні справи про порушення, крім випадків створення перешкод працівникам Комітету, його територіальним відділенням у проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації; відмова від співпраці. Обтяжуюча обставина враховується у тих випадках, коли вона не є елементом складу порушення, за яке застосовується штраф. Крім того, базовий штраф може бути збільшений до двох разів у випадку повторно вчиненого порушення, стосовно якого органом Комітету прийнято рішення про визнання вчинення порушення.

У свою чергу, базовий розмір штрафу зменшується до 50% сукупно у випадку надання доказів існування пом'якшуючих обставин: припинення відповідачем дій (бездіяльності), що містять ознаки порушення, до прийняття відповідного рішення, попереднього рішення органу Комітету; відшкодування шкоди, завданої порушенням, чи усунення наслідків порушення в інший спосіб до прийняття відповідного рішення органу Комітету; усунення умов, що сприяли вчиненню порушення, до прийняття відповідного рішення; співпраця під час розгляду справи з органами Комітету, що сприяла з'ясуванню обставин справи, зокрема виявленню фактів, відомостей, про які органи Комітету не запитували, або виявленню інших порушень законодавства про захист економічної конкуренції, у тому числі вчинених інших особами; вчинення порушення внаслідок впливу органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю або суб'єкта господарювання, в економічній залежності від якого знаходився порушник; звернення до початку розгляду справи про порушення за отриманням дозволу суб'єкта господарювання на концентрацію в разі здійснення концентрації без отримання відповідного дозволу Комітету, у разі якщо наявність такого дозволу необхідна.

Висновки

Питання належності адміністративно-господарських санкцій до адміністративної

чи господарської галузей права залишається дискусійним серед науковців. Основою такої дискусії є закріплення адміністративно-господарських санкцій у Господарському кодексі України. При цьому, відокремлення законодавцем адміністративно-господарських санкцій від інших господарських санкцій у ст. 217 ГКУ викликає ряд додаткових питань на науковому поприщі. А колізія ст. 241 ГКУ з Конституцією України у частині можливого одночасного застосування адміністративно-господарського штрафу з іншими адміністративно-господарськими санкціями є проблематичним практичним аспектом. Дослідивши вищезазначене питання, можемо навести рішення даної проблематики, а саме, – виокремлення та перенесення положень про адміністративно-господарські санкції та адміністративно-господарський штраф з Господарського кодексу України до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Державний контроль за дотриманням антимонопольно-конкурентного законодавства здійснює Антимонопольний комітет України. Серед повноважень Антимонопольного комітету України належать, зокрема, контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, формування та реалізація конкурентної політики, контроль за узгодженими діями, концентрацією. Антимонопольний комітет України наділений й виключними повноваженнями, такими як: розгляд заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведення розслідування за цими заявами і справами, проведення перевірок суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та, у разі виявлення порушень, власним рішенням накладає штрафи на порушників антимонопольно-конкурентного законодавства без звернення до суду.

В законодавстві наведений чіткий перелік штрафів за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства, які Антимонопольний комітет України може накладати на порушника. До того ж, Антимонопольний комітет України надав Рекомендаційні роз'яснення щодо порядку визначення розміру штрафів, які є досить прозорими, а деякі положення – відкритими та позитивними для суб'єктів господарювання-порушників як-то запровадження пом'якшуючих обставин. Вважаємо, що такі Рекомендаційні роз'яснення демонструють намір Антимонопольного комітету України забезпечити сприятливі передумови розвитку конкурен-

ції та залучення іноземних інвестицій, а не виконувати роль карального органу. На нашу думку, було б доцільно надати Рекомендаційним роз'ясненням обов'язковий, а не рекомендаційний до застосування характер.

Список використаних джерел:

1. Ладиченко В. В. Гуманістичні основи організації державної влади [Текст] / В. В. Ладиченко; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – Київ: [б.в.], 2007. 407 с.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Вінник О.М. Господарське право. Навчальний посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 766 с.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 03.07.2020).
5. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993р. № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 03.07.2020).
6. Антимонопольний комітет України. Річний звіт за 2019 рік. URL: <https://data.gov.ua/dataset/9a5e535b-3cf1-4d38-8c01-dab68de767ed/resource/c02d2314-411e-46d7-b237-3def10a31fdb> (дата звернення: 03.07.2020).
7. Богомолова Н. Відповідальність у сфері господарювання / Н.М. Богомолова / *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія* / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова, МОН України, НУ «ОЮА», Кафедра крим.

права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін.-т права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». Миколаїв: Іліон, 2016. С. 514-533.

8. Віхрова І.О. Адміністративно-господарські санкції як заходи господарсько-правової відповідальності. *Часопис Київського університету права*. 2015/2. С. 151-155.

9. Рябенко О.П. Правова природа адміністративно-господарських санкцій: деякі проблемні питання визначення. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1(1), 2012. С. 273-277.

10. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2-х томах Т. 1.: Загальна частина / ред. кол. Авер'янов В.Б. (голова). Київ: Юрид. думка, 2007. 592 с.

11. Кантор Н.Ю. Адміністративно-господарські санкції як гарантії реалізації та захисту економічних інтересів держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. С. 87 – 90.

12. Журик Ю. Окремі проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері економічної конкуренції. *Юридична Україна*. 4/2014. С. 80-85.

13. Адміністративне право України: Підручник / за заг. ред. д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О. Київ: «Істина», 2008. 457 с.

14. Щодо застосування положень частини другої, п'ятої та шостої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», частини першої та другої статті 21 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»: Рекомендаційні роз'яснення № 39-рр від 09 серпня 2016 р. / Антимонопольний комітет України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=128682&schema=main> (дата звернення: 03.07.2020).

Iryna Kravtsova. Fine for violation of antitrust and competition law as a kind of administrative-economic sanction

The issue of liability for antitrust violations is relevant. This is due to the dynamic development of the market and economic competition, active legislative and law-making activities of the state, represented by its authorized bodies, as well as bringing national legislation and practices of the Antimonopoly Committee of Ukraine to European and international standards.

The current legislation of Ukraine contains a sufficient number of effective tools to stop the violation of antitrust law. It should be noted that the state exercises its powers in the field of control over compliance with antitrust law through the Antimonopoly Committee of Ukraine. One of the types of control mentioned above is prosecution in the form of imposition of fines. The monetary indicator draws special attention to the activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine and indicates that the vector of development of competition regulation in Ukraine is gaining momentum. Thus, according to the Annual Report of the Antimonopoly Committee of Ukraine for 2019, fines totaling UAH 8.7 billion were imposed. The largest fine was applied in the decision on vertical anticompetitive concerted actions of cigarette manufacturers and the tobacco distributor in the amount of UAH 6.5 billion. At the same time, it should be emphasized that the main function of the Antimonopoly Committee of Ukraine is not to fill the budget with fines, but to effectively protect economic competition. Adoption of Recommendation Explanations № 39- pp dated August 9, 2016 on determining approaches to determining the amount of fines for violations of economic competition law emphasize the main focus of the Antimonopoly Committee of Ukraine, in addition, has a positive impact on the unification of approaches to determining penalties and promotes the development of antitrust law.

The article is devoted to the study of administrative-economic sanctions, analysis of fines as administrative-economic sanctions, approaches to determining the amount of fines, conclusions and proposals aimed at improving the legislation of Ukraine in determining administrative-economic sanctions and imposition of fines.

Key words: fine, administrative-economic sanction, legal liability, system of responsibility, state control, powers of the Antimonopoly Committee of Ukraine, calculation of the amount of the fine.